EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.5.2023
COM(2023) 617 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Ungari 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Ungari 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta

{SWD(2023) 617 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Ungari 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Ungari 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,[1] eriti selle artikli 9 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[3] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 taaste- ja vastupidavusrahastust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

---

1 ELT L 209, 2.8.1997, lk 1.

2 ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

(2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[4] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 22. novembril 2022 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Ungarit ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille nõukogu võttis vastu 16. mail 2023, ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 13. märtsil 2023.

(3) Kuigi ELi riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, mõjub geopoliitiline kontekst neile jätkuvalt negatiivselt. Kuna EL toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse ELi majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipööre, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse jõuliselt ELi konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.

(4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“,[5] et edendada ELi kliimaneutraalse tööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. Kava täiendab Euroopa rohelise kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada ELi suutlikkust töötada välja nullnetotehnoloogiaid ja toota tooteid, mida on vaja ELi ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Kava aluseks on neli sammast: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[6] milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga välja kujundada majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatises seatakse poliitilised prioriteedid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed ELi ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitused aitavad neid prioriteete ellu viia.

(5) 2023. aastal jätkab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta arenemist kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist. 2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka

4 COM(2022) 780 final.
5 COM(2023) 62 final.
6 COM(2023) 168 final.

taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[7] eesmärk on kiiresti kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiajulgeolekut ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke. Samuti aitavad need suurendada ELi nullnetotööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud rohelise kokkuleppe tööstuskavas kliimaneutraalsuse ajastuks, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile vajaduse korral ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energiaga seotud reforme ja investeeringuid.

(7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks. Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist[8]. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu. Liikmesriike kutsuti üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi kontrollväärtuse (3 % SKPst) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärsel tasemel. Komisjon kutsus liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiahindade surve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema varasemast palju paremini suunatud haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Komisjon pani ette, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida ning sõnastada esmaste netokulude alusel, nagu on kavandatud teatises ELi majanduse juhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta[9]. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid peaksid jätkama riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagama taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude ELi vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused algatataks olemasolevate õigusnormide kohaselt 2024. aasta kevadel 2023. aasta tulemuste põhjal.

(8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud ELi majandusjuhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeeringute

---

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

8 Komisjoni teatis nõukogule: eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks, 8.3.2023, COM(2023) 141 final.

9 COM(2022) 583 final.

kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Ettepanekutega soovitakse anda liikmesriikidele suurem kontroll keskpika perioodi kavade koostamise üle, kuid kehtestada ka rangem nõuete täitmise tagamise kord tagamaks, et liikmesriigid täidavad oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades võetud kohustusi. Eesmärk on viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.

(9) 11. mail 2021 esitas Ungari vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 15. detsembril 2022 võttis nõukogu vastu otsuse Ungari taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta[10]. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Ungari on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(10) 2. mail 2023 esitas Ungari kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 1 lõikes 8 sätestatud tähtajaga oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 2023. aasta lähenemisprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2023. aasta riiklik reformikava ka Ungari kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Ungari kohta 2023. aasta riigiaruande[11]. Selles hinnati Ungari edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Ungari on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Ungari edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(12) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Ungari kohta põhjaliku analüüsi ja avaldas selle tulemused 24. mail 2023[12]. Komisjon jõudis järeldusele, et Ungaris esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Ennekõike on kasvanud väga suure hinnasurve ning väliste ja valitsemissektori rahastamisvajadustega seotud haavatavused, mis on praegu märkimisväärsed. Inflatsioon on oluliselt kiirenenud ja ei näita veel aeglustumise märke. Juhul kui inflatsioon püsib tempokana pikema aja jooksul, võib see kulude konkurentsivõimet veelgi vähendada ja rahastamiskulud võivad püsida suurena. Jooksevkonto praegune suur puudujääk suurenes oluliselt 2022. aasta kõrgete energiahindade tõttu ja lühiajaline välisvõlg on kasvanud. Jooksevkonto olukorra paranemine sel ja järgmisel aastal sõltub energiahindade languse eeldatavast jätkumisest; sellest hoolimata püsib konto puudujääk prognooside kohaselt nii 2023. kui ka 2024. aastal märkimisvääne. Jooksevkonto praeguse dünaamika seisukohast on oluline majanduse suur energiamahukus. Valitsemissektori

[10] Nõukogu 15. detsembri 2022. aasta rakendusotsus Ungari taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 15447/22; ST 15447/22 ADD 1).

[11] SWD(2023) 617 final.

[12] SWD(2023) 639 final.

eelarve puudujääk on olnud suur, tulenedes tulenenud ainult osaliselt poliitilistest meetmetest pandeemiale ja energiakriisile reageerimiseks, ja selle arvele saab kirjutada suure osa majanduse võetud välislaenudest. Valitsemissektori võla suhe SKPsse on tänu SKP tuntavale nominaalkasvule vähenenud, kuid selle võib küsitavaks muuta majandustegevuse aeglustumine ja suure puudujäägi püsimine. 2021. aastast on kasvanud riigi laenukasutuse kulutused ja valitsus seisab silmitsi üha suureneva intressikoormusega, samas kui võlatähtajad on veel suhteliselt kaugel. Viie aasta jooksul kahekordistusid eluasemete hinnad, kuid hinnatõus peatus 2022. aasta lõpus. Sellest hoolimata tundub nominaalhindade märkimisväärne langus vähetõenäoline, arvestades kodumajapidamiste väikese võlakoormuse, aga samuti praeguse suure inflatsiooniga. Kindlakstehtud haavatavusi on suurendanud poliitiline ebajärjekindlus. Selleks et tagada eelarve ja välispositsiooni kestlikkus ning vastata inimeste ootustele, on ülimalt oluline tõhusalt koordineeritav ja selgelt piiritletud makromajanduspoliitika, mis tugineb kindlale institutsioonilisele poliitikaraamistikule. Eelduste kohaselt aitab Ungari taaste- ja vastupidavuskavasse kuuluvate struktuurireformide õigeaegne ja täielik rakendamine vähendada makromajanduslikku haavatavust ning toetab majanduskasvu ja kohandamist keskpikal perioodil.

(13) Eurostati kinnitatud andmete põhjal[13] vähenes Ungari valitsemissektori eelarvepuudujääk 7,1 %-lt SKPst 2021. aastal 6,2 %-le SKPst 2022. aastal, samas kui valitsemissektori võlatase alanes 76,6 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 73,3 %-le SKPst 2022. aasta lõpus. 24. mail 2023 esitas komisjon ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohase aruande[14]. selles arutati Ungari eelarveseisundit, kuna riigi valitsemissektori võlg ületas 2022. aastal aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst. Aruandes jõuti järeldusele, et puudujäägikriteerium ei ole täidetud. Kooskõlas 8. märtsi 2023. aasta teatisega[15] ei teinud komisjon ettepanekut algatada 2023. aasta kevadel uued ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused; seevastu märkis komisjon, et teeb nõukogule ettepaneku, et ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused algatataks 2024. aasta kevadel 2023. aasta tulemuste põhjal. Ungari peaks seda arvesse võtma oma 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarve ettevalmistamisel.

(14) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised tulusid vähendavad meetmed kütuseaktsiiside vähendamist, samas kui kulusid suurendavate meetmete seas olid toetused kommunaalettevõtjatele elamutes tarbitava energia piirihindade tõttu kantud kahju eest ja abikavad energiamahukatele ettevõtetele. Osaliselt tasakaalustasid nende meetmete kulu uued maksud energiatootjate ja -tarnijate juhuslikult kasumilt, ennekõike ajutine maks Brenti ja Uurali nafta hinnavahelt, ajutine maks energiatarnijate tulult ja ajutine kaevandusloa tasu suurendamine. Komisjoni hinnangul oli nende meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 1,0 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud ka Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,1 % SKPst. Samal ajal langesid COVID-19 ajutiste erakorraliste meetmete hinnangulised kulud 1,9 %-lt SKPst 2021. aastal 0,1 %-le SKPst 2022. aastal.

[13] Eurostat-Euro Indicators, 47/2023, 21.4.2023.
[14] COM(2023) 631 final, 24.5.2023.
[15] COM(2023) 141 final, 8.3.2023.

(15) 18. juunil 2021 soovitas nõukogu Ungaril[16] säilitada 2022. aastal toetav eelarvepoliitika, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust saadav impulss, ning riiklikult rahastatavad investeeringud.

(16) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika[17] 2022. aastal toetav (–0,4 % SKPst), nagu nõukogu soovitas. Nagu nõukogu soovitas, jätkas Ungari majanduse taastamise toetamist taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavate investeeringutega. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatud kulude maht oli 2022. aastal 1,5 % SKPst (2021. aastal 2,1 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatud kulude vähenemine 2022. aastal oli tingitud Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vähesemast kasutamisest. Riiklikult rahastatavad investeeringud andsid eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,2 protsendipunkti[18]. Seega ei säilitanud Ungari riiklikult rahastatavaid investeeringuid, kuigi nõukogu seda soovitas. Samal andis riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,6 protsendipunkti. Seega hoidis Ungari piisavalt kontrolli all riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasvu.

(17) Lähenemisprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on optimistlik. Valitsuse prognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2023. aastal 1,5 % ja 2024. aastal 4,0 %. Võrdluseks: komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis nähakse 2023. ja 2024. aastaks ette väiksem SKP reaalkasv (vastavalt 0,5 % ja 2,8 %), ennekõike tulenevalt eeldusest, et eratarbimise kasvab vähem, mis on tingitud nominaalpalkade eeldatavalt väiksemast tõusust ja veidi kõrgemast töötuse määrast. Lisaks sellele prognoosib komisjoni valitsemissektori tarbimise ja netoekspordi väiksemat kasvu. Komisjoni prognoosi kohane SKP nominaalkasv on prognoosiperioodil väiksem, seda tulenevalt SKP eeldatavalt väiksemast kasvust ja SKP deflaatorist.

(18) Valitsus prognoosib oma 2023. aasta lähenemisprogrammis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk väheneb 2023. aastal 3,9 %-le SKPst. 2023. aastal toimuv vähenemine kajastab ennekõike suuremat maksutulu, mille tingib kiire inflatsioon ning ajutised juhuslikult kasumilt võetavad ning valdkondlikud maksud, mille mahuks hinnatakse 2023. aastal 1,5 % SKPst. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse langema 73,3 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 69,7 %-le SKPst 2023. aasta lõpus. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2023. aastal 4,0 % SKPst. See on kooskõlas lähenemisprogrammis prognoositud puudujäägiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2023. aasta lõpus kõrgem (70,7 %). Erinevus tuleneb komisjoni prognoosi kohasest väiksemast SKP kasvust ja SKP deflaatorist.

(19) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama meetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks.

---

16 Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Ungari 2021. aasta lähenemisprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 78).

17 Eelarvepoliitikat mõõdetakse esmaste kulude (ilma kaalutlusõiguse alusel võetud tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude ELi vahenditega rahastatavaid kulusid. Üksikasjalikum teave on esitatud eelarvestatistikatabelite tekstikastis 1.

18 Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud andsid ekspansiivse panuse 1,7 protsendipunkti SKPst, mis tulenes valitsemissektorisse kuuluva spetsiaalse üksuse poolse gaasivarude ostutehingu mõjust.

Tegu on 2022. aastal võetud ja pikendatud meetmetega, ennekõike toetustega kommunaalettevõtjatele elamutes tarbitava energia piirihindade tõttu kantud kahju eest ja abikavadega energiamahukatele ettevõtetele. Osaliselt tasakaalustavad nende meetmete kulu endiselt maksud energiatarnijate juhuslikult kasumilt. Neid tulusid arvesse võttes on toetusmeetmete eelarveline netokulu komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt 2023. aastal 1,2 % SKPst[19]. 2023. aasta meetmed ei näi olevat suunatud kõige haavatavamatele kodumajapidamistele või ettevõtetele ja suurem osa neist ei säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks. Sellest tulenevalt puuduvad suunatud toetusmeetmed, mida tuleks arvesse võtta 2023. aastaks esitatud soovituse järgimise hindamisel.

(20) 12. juulil 2022 soovitas nõukogu[20] Ungaril võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,[21] võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Ungari peaks olema valmis kohandama jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Ungaril suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid.

(21) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika 2023. aastal kiire inflatsiooni tingimustes pärssiv (+4,2 % SKPst). See järgneb 2022. aasta ekspansiivsele eelarvepoliitikale (–0,4 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) peaks andma 2023. aastal eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 2,2 % SKPst. Seega on riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kavandatud kasv nõukogu soovitusega kooskõlas. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatavate kulude maht peaks 2023. aastal olema 2,3 % SKPst, samas kui riiklikult rahastatavad investeeringud peaksid andma eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,6 protsendipunkti. [22] Seega kavatseb Ungari rahastada täiendavaid investeeringuid taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest, ehkki prognoosi kohaselt ei säilita ta riiklikult rahastatavaid investeeringuid. Riik kavatseb rahastada avaliku sektori investeeringuid rohe-ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse – kavas on arendada elektrivõrku, uuendada linnalähedasi raudteevõrke, toetada elumajadele paigaldatavate päikesepaneelide kasutamist, varustada sülearvutitega keskkooli madalamate klasside õpilased ja võtta meetmeid tervishoiu digiüleminekuks, mida rahastatakse taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest.

---

19 See näitaja kajastab meetmete aastaste eelarvekulude taset, sealhulgas jooksvaid tulusid ja kulusid ning asjakohasel juhul kapitalikulumeetmeid.

20 Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Ungari 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Ungari 2022. aasta lähenemisprogrammi kohta (ELT C 334, 12.7.2022, lk 136).

21 Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on Ungari keskpika perioodi (kümne aasta keskmine) nominaalne potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, hinnanguliselt 16,6 %.

22 Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud peaksid andma pärssiva panuse 2,2 protsendipunkti SKPst. Muude kapitalikulude suur vähenemine 2023. aastal on seotud märkimisväärse mõjuga, mis tulenes valitsemissektorisse kuuluva spetsiaalse üksuse poolse gaasivarude ostutehingust 2022. aastal.

(22) Lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk 2024. aastal pisut vähenema (2,9 %-le SKPst). 2024. aasta vähenemine kajastab ennekõike valitsemissektori kogukulude märkimisväärselt vähenenud osakaalu SKPs, ennekõike mis puudutab kapitali kogumahutusi põhivarasse, vahetarbimist ja hüvitisi töötajatele. Programmis nähakse ette, et valitsemissektori võla suhe SKPsse langeb 2024. aasta lõpuks 66,7 %-le. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal nähakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis ette, et valitsemissektori eelarvepuudujääk on 2024. aastal 4,4 % SKPst. See on rohkem kui programmis kavandatud puudujääk, peamiselt tulenevalt suurematest kulutustest kapitali kogumahutustele põhivarasse – kooskõlas viimaste suundumustega – ja suuremast vahetarbimisest, mille tingib endiselt kestev inflatsioonisurve. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpuks kõrgem (71,1 %).

(23) Lähenemisprogrammis nähakse ette mõnede energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2024. aastal. Praegu oletab komisjon, et energiatoetusmeetmete eelarveline netokulu on 2024. aastal 0,4 % SKPst (võrdluseks: 2023. aastal oli see 1,2 % SKPst). Oletused lähtuvad eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti. Energiatoetusemeetmed, mida kavatsetakse 2024. aastal jätkata, ei näi olevat suunatud haavatavatele kodumajapidamistele või ettevõtetele. Need ei säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks.

(24) Nõukogu määrusega (EÜ) nr 1466/97 on seatud struktuurse eelarvepositsiooni iga-aastase parandamise sihtmärgiks 0,5 % SKPst keskpika perioodi eesmärgi suunas[23]. Võttes arvesse riigi rahanduse jätkusuutlikkuse kaalutlusi[24] ja vajadust vähendada eelarvepuudujääki allapoole kontrollväärtust 3 % SKPst, oleks asjakohane parandada struktuurset eelarvepositsiooni 2024. aastal vähemalt 0,5 % SKPst. Sellise paranemise tagamiseks ei tohiks riiklikult rahastatavate esmaste netokulude kasv[25] 2024. aastal ületada 4,4 % (seda kajastab ka käesolev soovitus). See aitab vähendada ka alusinflatsiooni, mis on ELi keskmisest tunduvalt kiirem ja võib püsimise korral pärssida konkurentsivõimet, ning kaitsta oma välispositsiooni.

Samal ajal tuleks ülejäänud energiatoetusmeetmed (komisjoni praeguse hinnangu kohaselt 1,2 % SKPst 2023. aastal) sõltuvalt energiaturu suundumustest järk-järgult kaotada, alustades kõige vähem suunatud meetmetest, ning sellest saadava kokkuhoiu arvel tuleks vähendada valitsemissektori eelarvepuudujääki. Komisjoni hinnangu kohaselt kasvaksid esmased netokulud sellest tulenevalt väiksemas mahus kui 2024. aastaks soovitatud.

(25) Eeldades, et poliitikat ei muudeta, eeldatakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et riiklikult rahastatavad esmased netokulud kasvavad 2024. aastal 7,0 %, mis ületab soovitatud kasvumäära. Komisjoni prognoosis ette nähtud kohandus on väiksem kui

---

23 Vt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikkel 5, milles nõutakse kohandamist rohkem kui 0,5 % SKPst ka liikmesriikide puhul, kelle valitsemissektori võlg ületab 60 % SKPst või kelle võla jätkusuutlikkusega seotud riskid on suuremad.

24 Komisjoni hinnangul peaks Ungari struktuurse esmase eelarvepositsiooni suhe SKPsse paranema keskmiselt 0,9 protsendipunkti aastas, et saavutada võla usutav vähenemine või tagada valitsemissektori võla hoidmine usaldusväärsel tasemel keskpikas perspektiivis. See hinnang põhines komisjoni 2022. aasta sügisprognoosil. Selle hinnangu lähtepunktiks olid 2024. aastaks prognoositud valitsemissektori eelarvepuudujääk ja võlg, mille puhul eeldati energiatoetusmeetmete kaotamist 2024. aastal.

25 Esmased netokulud on riiklikult rahastatavad kulud ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta ning need ei hõlma intressikulusid ega tsüklilisi töötuskulusid.

energiatoetusmeetmete täielikust kaotamisest saadav sääst: selle põhjuseks on suured kulutused vahetarbimisele ja kapitali kogumahutustele põhivarasse ning juhuslikult kasumilt võetavate ajutiste ja valdkondlike maksude eeldatav järk-järguline kaotamine.

(26) Programmi kohaselt peaksid valitsemissektori investeeringud vähenema 2023. aasta 5,1 %-lt SKPst 2024. aastal 3,7 %-le SKPst. Väiksemates investeeringutes kajastuvad väiksemad riiklikult rahastatud investeeringud ja väiksemad ELi rahastatavad investeeringud.

(27) Lähenemisprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2027. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk järk-järgult vähenema ja jõudma 2025. aastal 1,9 %-le, 2026. aastal 1,4 %-le ja 2027. aastal 0,9 %-le SKPst. Seega peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk jääma programmiperioodi jooksul alla 3 % SKPst. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 2024. aasta lõpu 66,7 %-lt 2027. aasta lõpuks 56,3 %-le.

(28) Raha-, eelarve- ja majandusarengupoliitiliselt reageeriti viimastele majanduse ees seisvatele probleemidele koordineerimata viisil, mis vähendas üldise poliitilise reageerimise tulemuslikkust. Rahapoliitikat hakati karmistama 2021. aastal, kuid ekspansiivne eelarvepoliitika jätkus veel ka 2022. aasta alguses. 2021. aastal võeti kodumajapidamiste ostujõu säilitamiseks mitu poliitikameedet, millel puudus konkreetne siht ning mis seisnesid hindade ja intressimäärade ülempiiris ja eelarve seisukohast kulukates energiatoetustes. Hinnalagi kehtestati mootorikütustele ja teatavatele põhitoiduainetele. Intressimäära ülempiir kehtestati muutuva intressimääraga hüpoteeklaenude, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele antud laenude ning suurte pangahoiuste puhul. Enamik neist aegub 2023. aastal. Peamiselt on nende meetmete kulu väiksemate tulude ja suuremate kaudsete maksude näol kandnud ettevõtted ja finantssektor ning nende moonutav mõju on andnud oma panuse omamaise toodangu vähenemisse ja selliste toodete kallinemisse, mida hinnalaed otseselt ei puuduta. Lisaks sellele ei ole need lasknud nõudlusel takistamatult uue majanduskeskkonnaga kohaneda. Majandusarengupoliitika on tuginenud subsideeritud laenukavadele, et aidata ettevõtetel majandušokkidega kohaneda. 2023. aasta veebruaris käivitati mahukas subsideeritud ja fikseeritud intressimääradega laenukava, et toetada tõusvate energiahindadega silmitsi seisvaid ettevõtteid. Hinna- ja intressilaed ning subsideeritud laenud on töötanud vastu rahapoliitilistele jõupingutustele inflatsiooni vähendamiseks, muuhulgas vähendades keskpanga vahendite tulemuslikkust. Euroopa Keskpank on leidnud, et teatavad reguleerivad meetmed – sealhulgas pangahoiuste intressimäärade ülempiir – takistavad tulemuslikku rahapoliitikat[26].

(29) Eelarve nõrk planeerimine ja täitmine on suurendanud eelarvepoliitika kaldumist ekspansiivsusesse ning mänginud seega rolli paljudes Ungari praegustes makromajanduslikes probleemides. 2016. aastast peale on aastaeelarve väga varase vastuvõtmise tõttu vähenenud makromajanduslike ja eelarveprognooside kvaliteet. Mitmed eelarve paindlikkust käsitlevad eeskirjad ja suured eelarvereservid võimaldasid suuremaid kaalutlusõigusel põhinevaid kulusid, mis süvendas eelarvepoliitika protsüklilisust. Üksikjuhtumipõhised kuluotsused tehti sageli

[26] Opinion of the European Central Bank of 26 April 2023 on the restriction of the negotiability of discount bills issued by the Magyar Nemzeti Bank and the extension of an interest rate cap. CON/2023/10. (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023AB0010&qid=1682527131068).

eelarveaasta lõpus või võeti need aasta jooksul vastu valitsuse dekreetidega, kohaldamata piisavat parlamentaarset järelevalvet ja konsulteerimata avalikkusega, mis omakorda vähendas eelarve läbipaistvust. Riiklik eelarveraamistik ei ole ära hoidnud eelarvepuudujääki, kuna riiklike eelarve-eeskirjade koostamisel on esinenud vajakajäämisi, sealhulgas protsüklilise iseloomuga võlareegel, keskpika perioodi eelarve kava nõrk jõustamine – mille tõhusust vähendavad veelgi nn ohuolukorra režiimi erisätted – ning eelarvenõukogu piiratud roll ja vahendid. Riikliku eelarvenõukogu piiratud volitused ja vahendid vähendavad selle võimalusi juhtida tulemuslikult avalikku arutelu eelarveküsimuste teemal.

(30) Viimase kümnendi jooksul on eluasemete hinnad Ungaris oluliselt tõusnud, olemasolevaid elamuid aga on endiselt piiratud arvul. Hiljutisele hinnatõusule aitasid kaasa mitte kõige paremini suunatud toetused koduostuks, kuna need olid kättesaadavad ka suurema sissetulekuga kodumajapidamistele, kes juba omasid üht eluaset. Samamoodi ei ole sihtotstarbelised elamuehitusele mõeldud subsiidiumid, sealhulgas toetused, subsideeritud laenud ja käibemaksu soodusmäärad.

(31) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 14 lõikele 6 teatas Ungari oma kavatsusest taotleda taaste- ja vastupidavusrahastust kuni 6 600 000 000 euro suurust täiendavat laenutoetust. Kava kiire rakendamine on ülimalt oluline, tulenevalt aastani 2026 kehtiva taaste- ja vastupidavusrahastu ajutisest iseloomust. Niisama tähtis on, et Ungari tagaks kavas võetud kohustuste täitmiseks küllaldase haldussuutlikkuse. Uue REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Ungari strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üleüldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest. Kuna Ungari taaste- ja vastupidavuskava võeti vastu hilja, 2022. aasta detsembris, on selle rakendamine oluliselt hilinenud. Kava kiireks ja kindlakäeliseks rakendamiseks oleks vaja saavutada 27 eesmärki, mis puudutavad kohtute sõltumatust ja meetmeid liidu finantshuvide kaitseks. Enne kui need eesmärgid on täielikult ja nõuetekohaselt saavutatud, ei ole kava raames võimalik väljamakseid teha. Ungarile REPowerEU raames antava toetuse summa on 701,6 miljonit eurot. Ungari kavatseb kasutada REPowerEU toetust ja täiendavat laenu energiaga seotud investeeringuteks.

(32) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Ungari ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikuses täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Ungari ellu rohe- ja digipööre, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.

(33) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Ungari silmitsi mitmete muude probleemidega, mis on seotud vaesuse, konkurentsiga tööturul teenuste valdkonnas ja energiaga.

(34) Ehkki üldised vaesusnäitajad on viimase kümnendi jooksul paranenud, on teatavate ebasoodsas olukorras olevate rühmade (nagu väikese sissetulekuga kodumajapidamised, lapsed, puuetega isikud, romad ja keskustest kaugetes maa-

asulates) olukord halvenenud. Tõsise materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr on üks kõrgemaid ELis ja piirkondade vahel on märkimisväärsed erinevused. Eriti kõrge on see laste ja romade puhul. Ebasoodsas olukorras olevatel rühmadel on raske saada nõuetekohast sotsiaalabi, haridust ning tervishoiu- ja tööotsimisteenuseid. Stabiilse sissetulekuta kodumajapidamiste sotsiaalne turvavõrk üha nõrgeneb. Maksusüsteem on madalamapalgalistele töötajatele ebaproportsionaalselt koormav. Väikese sissetulekuga kodumajapidamiste peamised sissetulekuallikad ei ole viimase kümnendi jooksul sammu pidanud elukallidusega. Miinimumsissetuleku piisavuse määr on üks madalamaid ELis. Hiljutine energia ja toiduainete hindade tõus on väikese sissetulekutega isikute jaoks ebaproportsionaalselt koormav, samas kui toetusmeetmed ei ole enamasti sihtotstarbelised. Hiljutise sotsiaalkaitset puudutavate normide muudatusega vähendati riigi vastutust sotsiaalkaitse pakkumise eest.

(35) Tööhõive määr on suhteliselt kõrge, kuid teatavatel ebasoodsas olukorras olevatel rühmadel (nagu romad, väheste oskustega isikud, hoolduskohustustega naised ja puuetega inimesed) on raskusi avatud tööturule sisenemisel tulenevalt nõrkustest hariduse, koolituse, sotsiaalabisüsteemi ja tööotsijatele mõeldud tugistruktuuride vallas. Väheste oskustega isikute, romade ja puuetega inimeste tööhõivelõhe püsib endiselt suur. Üks viiest tasustatavat tööd otsivast naisest jääb tööturult välja kohustuse tõttu kanda hoolt laste või puuetega ülalpeetavate eest. Hüvitised ja tulemuslike aktiivsete tööturumeetmete kättesaadavus ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele on ebapiisav. Töötushüvitise kestus on kolm kuud, samas kui 2022. aastal kulus töö leidmiseks keskmiselt aega 16 kuud. Kümnest töötuna registreeritud isikust neli ei saa hüvitist. Pikk keskmine registreerimisaeg annab tunnistust probleemidest riiklike tööturuasutuste suutlikkuse vallas. Väheste põhioskustega tööotsijaid on üle poole rohkem kui riigis keskmiselt. Õppetegevuses osalevate täiskasvanute osakaal on endiselt madal, eriti väheste oskustega isikute ja töötute hulgas.

(36) Sotsiaaldialoog on üks nõrgemaid ELis ja hiljuti halvenes selle olukord veelgi. Põhiline kolmepoolne organ täidab peamiselt valitsuse teabejagamisfoorumi rolli ja sellel ei ole ametlikku õigusraamistikku; puudub sisuline dialoog, välja arvatud miinimumpalkade kindlaksmääramise teemal. Ehkki õpetajate nappus kujutab enesest üha suurenevat probleemi, piiratakse uute õigusnormidega õpetajate õigusi kollektiivseteks aktsioonideks ja suurendatakse tööandjate võimalusi vallandada tagasiulatuvalt õpetajaid, kes näitavad töötingimuste vastu protesteerimisel üles kodanikuallumatust. Hiljutised reformid, mis võeti ette ilma vastavate ametiühingutega sisulist dialoogi pidamata, mõjutasid negatiivselt tervishoiutöötajate töötingimusi ja vähendasid nende esindatust.

(37) Hiljuti on avalik võim sekkunud mitme turu tegevusse, mis on vähendanud õiguskindlust. Selline sekkumine üldiselt takistas või piiras EList pärinevaid ja välisinvesteeringuid teatud turgudel, andes praktikas võimaluse ettevõtete ostuks riigi omanduses olevatele ettevõtetele või valitsusega tihedaid sidemeid omavatele äriühingutele. See kahjustab tõsiselt ühtse turu ja õigusriigi põhimõtet,[27] vähendades võimalusi kestlikuks majanduskasvuks. Näiteks saab konkreetsetele äriühingutele ja tegevusvaldkondadele osaks diskrimineeriv kohtlemine, rakendades spetsiaalselt väljatöötatud makse, hinna ülempiire ning lühikese etteteatamise ja eelneva konsulteerimiseta kehtestatavaid norme. 2020. aastast on valitsus kasutanud selliste meetmete võtmiseks ka oma erakorralisi volitusi, mis tal on nn ohuolukorra raames.

[27] Vt COM(2020) 580 final, lk 1.

Valdkondlikest maksudest saadakse märkimisväärset eelarvetulu. Näiteks kehtestas valitsus hiljuti reguleeritud hinnalae ja 90 % suuruse kasumimaksu tsemendi ja keraamiliste materjalide tootmisele. Tegu on tööstusharudega, kus välisomanduse määr on kõrge. 2022. aasta detsembris suurendas valitsus järsku kindlustuse ja ravimifirmade makse. Pankadele kehtestati paindlike hüpoteeklaenude määrade ülempiir, mis mõjutas nende laenuandmissuutlikkust ja kasumlikkust. Tarbetu surve avaldamiseks teatavatele ettevõtetele, eriti jaemüügi ja transpordi vallas, on kasutatud valikulisi ja meelevaldseid halduskontrolle, trahve ja lubade andmisest keeldumist. Tundub, et valitsuse meelevaldsete sammude vastu puuduvad tulemuslikud vastumeetmed. Jaemüügisektor seisab endiselt silmitsi ettearvamatute õigusnormidega. Rohkem kui 400 ruutmeeri suuruste kaupluste avamisloa saamise või muutmise tingimused ei tundu olevat läbipaistvad ja kohtuliku kontrolli kättesaadavus on küsitav. Jaemüügisektoris kehtiv maks koormab ebaproportsionaalselt suuremaid ettevõtteid, mille peakorter ei asu Ungaris. Valitsus kasutab sageli oma volitusi, et vabastada tehinguid ühinemiskontrollist. Selliste tehingute mõju majandusele, konkurentsile ja ühtsele turule ei hinnata. Kõnealuste vabastuste kriteeriumid ei ole läbipaistvalt esitatud ja puudub ametlik menetlus nende kriteeriumide või otsuse enda vaidlustamiseks. Sellise sekkumise tulemusena on välisomanduse arvelt suurenenud riigi või riigisõbralike kodumaiste omanike osalus panganduse, telekommunikatsiooni, meedia ning tele- ja raadiohäälingu valdkonnas. Valitsuse liikmete teadete kohaselt võib samasuguseid tehinguid oodata kindlustus-, jaemüügi- ja transpordisektoris, eriti mis puudutab Budapesti lennujaama. Välismaise kapitali ja oskusteabe vähenenud kohalolu, eriti sellistes suure lisaväärtusega sektorites nagu pangandus ja telekommunikatsioon, seab ohtu Ungari võimalused tootlikkuse kasvuks ja innovatsiooniks.

(38) Ungari energiaallikate kogumis domineerivad nafta ja gaas: kumbki kujutab enesest umbes kolmandikku üldisest energiakasutusest. Aatomienergia ja taastuvate energiaallikate osakaal on vastavalt 15 % ja 14 %. Ungari sõltub endiselt suuresti Vene fossiilkütustest, samuti aatomienergiast, ja riigi jõupingutused oma sõltuvuse vähendamiseks Venemaast on aeglased. Kolmandiku gaasitarbimisest riigis katab import Venemaalt. 2021. aastal kirjutas Ungari alla pikaajalisele gaasitarnelepingule Gazpromiga ja rääkis selle 2023. aasta aprillis uuesti läbi seoses täiendavate koguste võimalusega. Sõltuvuse vähendamiseks Venemaa fossiilkütustest on vaja märkimisväärseid lisameetmeid; eriti oluline süvendada koostööd naaberriikidega – sealhulgas vajaduse korral taristu vallas –, et tagada fossiilkütuste alternatiivsete allikate kättesaadavus. Elektrifitseerimine ja kavandatavad investeeringud energiamahukatesse tööstusharudesse suurendavad vajadust elektritootmise järele. Ehkki päikeseenergia tootmisvõimsus on viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud, on taastuvenergia tootmisvõimsus endiselt üks väiksemaid ELis. Tuuleparkide ehitamine seisab ja eelduste kohaselt alustatakse seda uuesti pärast õiguslike piirangute kaotamist. Maapõueenergia on alakasutatud. Sageli muutuv õiguskeskkond tingib mitmeid probleeme taastuvenergia arendamisel. Lisaks sellele on tõsine kitsaskoht taastuvate energiaallikate elektrivõrku ühendamisel võrgu piiratud võimsus, samal ajal kui paindlike lahenduste puudumine nõudluse ja pakkumise vallas ning tarbijate piiratud sõnaõigus on oluline takistus puhta ja taastuvatest energiaallikatest saadava elektri tootmise arendamisel. Kuna integratsioon ELi tasakaalustamisturule ei ole optimaalne, on käest lastud võimalus optimeerida võrku täiendava taastuvate energiaallikate võimsuse jaoks.

(39) Ungaril on märkimisväärne energiatõhususe potentsiaal, eriti elamute puhul. Ajavahemikul 2022. aasta augustist 2023. aasta märtsini vähenes Ungaris

gaasitarbimine võrreldes sama ajavahemikuga sellele eelneval viiel aastal 20 %, st rohkem, kui eesmärgiks seatud 15 %, muu hulgas tulenevalt avalikus sektoris võetud meetmetest ja kodumajapidamiste suhtes kohaldatud energiahindade piirmäärade süsteemist. Ungarit kutsutakse üles jätkama jõupingutusi ajutiseks gaasinõudluse vähendamiseks kuni 31. märtsini 2024[28]. Hoolimata neist hiljutistest muudatustest ei võimalda reguleeritud energiahindade süsteem siiski endiselt hinnasignaalide nõuetekohast toimimist ning küllaldaste stiimulite loomist energiasäästuks. Hinnalagesid kohaldatakse ühtviisi kõigi kodumajapidamiste suhtes. Subsideeritud reguleeritud hindu võimaldatakse ka suure sissetulekuga kodumajapidamistele, samas kui väikese sissetulekuga pered elavad sageli vähem energiatõhusates elamutes. Nii haavatavate kodumajapidamiste toetamise kui ka energiasäästu saavutamise seisukohast oleksid madala sissetulekuga kodumajapidamistele suunatud kavad tõhusamad.

(40) Tööjõu ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistes sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate väljatöötamine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul kasvuhoonegaaside nullnetoheitega majandusele. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja üleminekut. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad need meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades. 2022. aastal oli Ungaris tööjõunappus 31 ameti puhul, mis nõudsid rohepöördeks erioskusi või -teadmisi. Samal ajal on energiamahukate tööstusharude töötajate koolitustel osalemine märkimisväärselt vähenenud ja on nüüd alla ELi keskmise.

(41) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2023. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus[29] kajastub allpool esitatud soovituses 1.

(42) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja kõnealust hindamist, on nõukogu 2023. aasta riikliku reformikava ja 2023. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud nõukogu soovitused kajastuvad allpool esitatud soovituses 1. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada väga suure hinnasurve ning väliste ja valitsemissektori rahastamisvajadustega seotud haavatavusi. Soovitused 2 ja 4 aitavad täita soovitust 1,

SOOVITAB Ungaril võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Kaotada kehtivad energiatoetusmeetmed 2023. aasta lõpuks ja kasutada sellest tulenevat kokkuhoidu valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja toetusmeetmeid, tagada, et need on suunatud haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks.

   Tagada konservatiivne eelarvepoliitika, eelkõige piirates riiklikult rahastatavate esmaste netokulude nominaalset kasvu 2024. aastal 4,4 %ni.

   Säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastu toetuste ja muude ELi vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Jätkata pärast 2024. aastat keskpika perioodi eelarvestrateegia rakendamist, mis hõlmab järkjärgulist ja kestlikku

[28] Nõukogu määrus (EL) 2022/1369.

[29] Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2 ja artikli 9 lõikele 2.

konsolideerimist koos investeeringute ja reformidega, mis soodustavad hoogsamat kestlikku majanduskasvu, et saavutada keskpikas perspektiivis usaldusväärne eelarvepositsioon.

Jätkata makromajanduspoliitika tõhusat koordineerimist ja selget piiritlemist, et tagada eelarve ja välispositsiooni kestlikkus. Kaotada järk-järgult hindade ja intressimäärade piirhinnad, et vähendada nende moonutavat mõju ja hõlbustada rahapoliitika sujuvat üleminekut. Suunata eluasemesektori toetusmeetmed väikese sissetulekuga kodumajapidamistele. Tugevdada keskpika perioodi eelarveraamistikku, seada aastaeelarvete ettevalmistamine vastavusse eelarveaastaga ja piirata kaalutlusõigust aastaeelarvete täitmisel.

2. Saavutada kiirkorras nõutavad eesmärgid ja sihid seoses kohtute sõltumatuse suurendamise ning meetmetega liidu finantshuvide kaitseks, et võimaldada oma taaste- ja vastupidavuskava kiiret ja kindlakäelist rakendamist. Viia kiiresti lõpule töö REPowerEU peatüki kallal, eesmärgiga alustada kiiresti selle rakendamist. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikuses täiendavuses ning koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga.

3. Parandada sotsiaalabisüsteemi piisavust, sealhulgas töötushüvitisi. Parandada tõhusate tööturumeetmete kättesaadavust, eriti mis puudutab kõige ebasoodsamas olukorras olevate rühmade täiendõppevõimalusi, ja tagada tõhus sotsiaaldialoog. Parandada teenuste valdkonnas õigusraamistikku ja konkurentsi, vältides valikulist ja meelevaldset sekkumist ning spetsiaalselt väljatöötatud normide kasutamist, et panna konkreetne ettevõte teenimatult soodsasse või ebasoodsasse olukorda, tehes tehingute puhul korrapäraselt järelevalvet konkurentsinõuete järgimise üle ja vähendades erakorraliste meetmete kasutamist rangelt vajalikuni vastavalt ühtse turu ja õigusriigi põhimõttele.

4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest, kiirendades taastuvate energiaallikate, sealhulgas tuuleenergia, maapõueenergia ja kestliku biometaani kasutuselevõttu, ennekõike lihtsustades loamenetlusi, korraldades samal ajal korrapäraselt keskkonnamõju hindamisi ning luues toetava ja prognoositava õiguskeskkonna. Kaotada järk-järgult fossiilkütuste toetused. Reformida energia tasakaalustamisturu eeskirju ja tariifide kehtestamist, et võimaldada kulude katmist ja võrgu optimaalset kasutamist, ja uuendada vajaduse korral elektritaristut, sealhulgas võrgu ja salvestamise võimsuse vallas. Mitmekesistada fossiilkütuste importi, et vähendada oluliselt sõltuvust Venemaast, muu hulgas süvendades koostööd teiste liikmesriikidega, sealhulgas vajaduse korral taristu vallas. Suurendada energiatõhusust, ennekõike hoonetes, ja jätkata jõupingutusi üldise gaasitarbimise vähendamiseks. Korrigeerida praegust reguleeritud energiahindade süsteemi, et soodustada energia säästmist, pakkudes samal ajal sihipärast toetust väikese sissetulekuga kodumajapidamistele. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja